

KJAK

Málsurningar í sambandi við hjúnabandslógina

– eitt íkast til orðaskiftið um uppskot til broytingar av hesi lóg

Sigvald Kristiansen

Herfyri var nógv tosað og skrivað um bógstavaraðið – alfabetið – hjá okkum. Ósemja er um, hvørjar bókstavar vit skulu hava við og hvørjar ikki. Ein bókstavur ella fleiri velda mikið orðaskifti, tí hetta hevur týðning í okkara dagliga samskifti bæði í skrift og talu. Og tað er bara gott, at vit kunnu skifta orð um tilíkt á ein sakligan hátt.

Viðvíkjandi uppskotinum um broytingar í hjúnabandslógini hevur lítið verið tosað um tær másligar avleiðingar,

tað kann fáa. Eins og við alfabetinum átti lívligt kjak at staðist av hesum, tí tað fer at fáa ikki minni týðning á tað dagliga samskiftið bæði í talu og skrift, um broytingin fer at vera soleiðis, sum ein minniluti nú vil hava tað at vera. Tí loyvi eg mær – hóast ikki meira málkønur enn tey flestu – at koma við nøkrum hugleiðingum um orð og hugtøk, sum hava við hesa lóg at gera.

Í samband við hjúnabandslógina hava vit hugtøkini hjún og gifta. Hesi bæði húgtøkini er væl defineraði í okkara málbrúki, bæði í okkara dagligari talu og í okkara bókmentum. Orðabókin sigur eisini greitt, hvat hesi hugtøk merkja.

Hjún verður definerað (í fleirtali): eini hjún: maður og kona, sum eru gift. Hjún hevur í øllum samansetingum í orðabókini týðningin maður og kona.

Gifta verður definerað: víga í hjúnaband, tey vórðu gift, giftust. Gifta hevur eisini týðningin hjúnaband. Hon gifti seg við honum.

Verða hesi hugtøk broytt, fær tað álvarsligar og mis-háttar avleiðingar.

Dømi. Tað er løgið at síggja í lesarabrævi fyri stuttum samkynda kvinnu úttala seg: Gift við konuni í 14 góð ár (tó ikki í mínum heimlandi). - Visti tú ikki, hvør segði hetta, kundi tú eftir okkara vanligu uppfatan av orðinum gift, spurt, hvør er maðurin. Í vanligu málbrúkinum er hjúnaband millum mann og konu. Í hesum fòrinum verður orðið gift avlagað: Maður mín er ein kona.

Annað dømi. Í samband við vitjan av íslenska forsætisráðharranum skrivarein um politikara, sum noktaði at fara til døgurða saman við forsætisráðharranum og konu hennara. - Her verður

aftur avlagað. Í okkara vanligu málbrúki um hjúnalag hevur maður eina konu ella konan hevur ein mann. Kona hennara ber snøkt sagt ikki til at siga, gevur onga mein-ing.

Upp aftur annað dømi. Í samband við leikin “Borð á Carello”. Leikin hevur makin hjá íslenska forsætisráðharranum Jóhonnu Sigurdardóttir, hon eitur Jónina Leósdóttir, skrivað. - Her kemur orðið maki uppí ístaðin fyri kona ella maður, í hesum fòrinum kona. Men maki kann vera annað eisini, vinur, kenningur, onkur í familjuni. Bjóðað verður til veitslu við maka, her kann makin verða hvør sum helst. Maki sigur einki um hjúnabandsviðurskiftini.

Sum nevnt er tað ein minnilutabólkur í samfelagnum, tey samkyndu, sum upprunaliga hava sett krav um broyting í hjúnabands-

lógini. Hesin minniluti er ein partur av okkara samfelag, hevur altíð verið tað, og tað skulu tey sjálvandi eisini hava loyvi til, eingin lóg forðar teimum í tí. Tey gera nú meira vart við seg, eru sera sjónlig í fjølmiðlunum, og tí hava tey fingið ein viðhaldsbólk, sum stuðlar teimum í teirra krøvum, bæði innan politiskar flokkar og eina mest millum ung. Tey hava dugað væl í so máta at føra síni sjónarmið fram.

Men eitt mark má vera fyri krøvum, sum fara at hava so umfatandi broytingar á nakað so grundleggjandi sum okkara málbrúk, og tað er bert tað, sum eg leggi dent á í hesi grein.

Tað mátti borið til at funnið orð ella heiti til samkynd pør, so okkara orð sum hjún og gifta ikki verða avlagað, sum dømini omanfyri vísa. Meirilutin kann við góðum rætti eisini

krevja nakað, og tað er, at okkara mál ikki verður avlagað við at broyta eina lóg, men at vit varðveita týðningin av teimum orðum og heitum, sum hava verið galdandi í øldir.

Tað tykist mær at vera bæði væl lærd og menta fólk, sum tala søk teirra samkyndu, og hesi eru ofta at síggja og hoyra í fjølmiðlunum, bæði í bløðum, sjónvarpi og útvarpi, so onkur av teimum mátti verið so fræg ella frægur, at tey kundu funnið orð ella smíðað heiti, sum hóska til teirra ynsk-ir um parlag, og sum ikki avlagar okkara vanligu málbrúk.

Eg vil heita á rættarnevndina, sum víðari viðgerð hetta broytingaruppskot av hjúnabandslógini, um eisini at hava másligu sjónarmiðini við í teirra metingum.

Skála 8. des. 13.

Hjúnabandið

Heri Mohr

Nú hjúnabandið er á dagskránni í løgtinginum, hevur løgtingsformaðurin beint málið í rættarnevnd, hóast hjúnabond vanligu fara í seingina, at “tosa um tingini.” So er at spyrja, um nú løgtingsins rættarnevnd er før fyri at greiða spurningar hjá slíkum bondum undir fløv-

andi dýnum?

Valla annað enn í villum kenslum at skræða dýnurnar og fara til hendurs í tjúkkum fjaðraroki.

Sjálvandi var tað ikki tað, ið løgtingsformaðurin hugsaði sær, tá ið hann koyrði trý sløg av klandrandi hjúnnum í eina felags rættarnevnd.

Hetta er tó eitt fløkt og torskilt mál, ið skal avgreiðast so ella so, tí frá spirstungum ljóðar, at nógvir “rættir froyingar” – bæði innan og uttan tinggátt – teska eymt á donskum, tá ið teir fara undir dýnuna.

Tað er ikki bara í Føroyum, at støða skal takast til spurningin um, hvussu atkvøðast skal um fleiri sløg av hjúnabondum.

Fyri nøkrum fáum døgum

síðani var fólkaatkvøða í Kroatia um hendan sama spurningin. Atkvøtt varð um: “Ert tú samdur um, at hjúnaskapur er sameining millum ein mann og eina kvinnu?” 65 % svaraðu ja.

Um úrslitið sigur forsætisráðharrin í Kroatia, at hetta var keðilig og skilaleys fólkaatkvøða, og hann vónar, at tað ikki hendir aftur, at tíð verður brúkt til slíkar fólkaatkvøður.

Fólkaatkvøðan gjørdist veruleiki, av tí at 6000 fólk “í familjunnar navni” høvdu samlað 750.000 undirskriftir. Hetta átakið varð undirtikið av høgru andstøðuni og tí socialt konservativu katólsku kirkjuni.

Ein navngivin kvinnuligur lækni í Kroatia segði seg vera

fegnan um, at hjúnalagið nú verður varðveitt í sínum traditionella líki. Hon vil vera við, at við fólkatkvøðuni fekk demokratið góða hjálp at vísa fólksins áskoðan um hjúnalagið og familjuna.

Atkvøðan gevur greið boð um, at hjúnabandið hevur nógva at týða í okkara landi, sigur tann kvinnuligi læknin. Hon heldur ikki, at Kroatia er búgvið til tær stóru kulturellu broytingarnar, men ivast tó ikki í, at homoseksuell kunnu fáa teirra rættindi innan fyrri lógarmark. Sum ungt land eru vit ikki búgvín til stórar kulturellar broytingar í hesum serliga máli, sigur hon.

Ein navngivin sjónleikara- og filmframleiðari í Kroatia, sjálvur homoseksuellur, er

av eini heilt aðrari áskoðan: Fólkaatkvøðan er stórt afturstig fyrri landið og tey homoseksuella generelt. Hon hevur sett fólkið í tvíningar. Vit eru eitt land við liberalum virðum. Hóast vit hava bólkar av fólki, sum kanska hava fascistiskar tendensir, er tað veruliga ein minniluti uttan útbúgving. Men nú er fleirtalið av liberalum og opnum menniskjum sambært fólkaatkvøðuni ein minniluti. Og listamaðurin vil vera við, at forsætisráðharrin dugir nú at síggja, at tað var ein álvarsligur feilur, at hann loyvdi fólkaatkvøðuni at fara fram, og at hann tessvegna longu nú roynir at bota um hetta við lappaloysnum viðvíkjandi hjúnabandi og rættindum hjá teimum homo-

seksuella.

Líka mikið hvar vit eru stødd, og um vit so einans eru tvey á klóttini – tað vóru sum kunnugt tey fyrstu tvey, sum ótu av kunnleikans træi – sleppst ikki undan áhaldandi klandri og bardaga kryddað við klemmi og mussi.

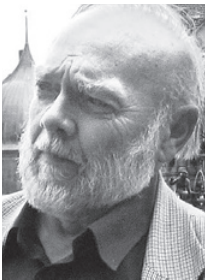
Jú fleiri turtildúgvir við trimum ymiskum paringum tess meira verður klandur við klemmi og mussi.

Og babylonskur forvirringur økist proportionalt.

Tann sterka familjan heldur, at hon fer at vikna, at ættarkenslan fer at hvørva og at samfelagið fer at hókna.

Um hetta gerst nútíð í Føroyum, so kunnu vit ugga okkum við, at nútíð altíð verður fortíð – and the show must go on.

An-alfabetisma

Virgar T. Dalsgaard

Tað er einastandandi løgið, at ein einsamallur maður hevur fingið kraddað sær so nógva vald í samfelagnum, sum tann ABC-køni harra Jonhard Mikkelsen heldur seg hava fingið.

Hann postulerar skammleyst í tí síðsta Sosialinum, at av tí, at HANN heldur tað, so skulu allir froyingar hava eitt alfabet (stavrað),

sum ikki er tíðarhóskandi, ella, sum hann málber seg: “Alfabetið skal ikki fylgja við tíðini”.

Tað skal also vera archaiskt ella miðaldarligt. Hvat er hetta fyri betong-filosofi?

Hvussu kann ein einstakur maður hava uppnáað ein so eliteran status í einum demokratiskum landi? Hetta minnir um ta ráðariku og

diktatorisku tankagongdina, sum man brúkti í Sovjetsamveldinum, áðrenn Berlinmúrurin datt.

Vit onnur hava hildið, at so avgerandi og vittgangandi vald bara kann liggja hjá einum parlamenti og aldrin hjá einum einstaklingi, sum Jonhardi Mikkelsen ella hjá einum ráði. Annars er Jonhardur saman við drotningini komin

oman fyri grundlógina, men við størri valdi, enn Margreta Friðriksdóttir hevur!

Eru vit komin so langt burtur frá fólkaræði, at vit á tí málsliga økinum eru í ferð við eina heimføðisliga regressión aftur til óupplýst einaveldi, har ein lítill minnilutaklika sleppur at kúga ella majorisera meirilutan av fjøldini?